

بررسی وندالیسم شهری و عوامل مؤثر بر آن

اعظم اسدزاده*
کارشناس امور قراردادهای دبیرخانه شورای پژوهش شهرداری
شیراز، کارشناسی مدیریت بازرگانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد
فیروزآباد

چکیده

امروزه پدیده‌ی تخریب اموال عمومی یا وندالیسم، از جنبه‌های مختلف بررسی می‌شود؛ روانشناسان به علل روانی و تربیتی آن پرداخته‌اند، جامعه‌شناسان این پدیده را نوعی ناهنجاری اجتماعی تعریف می‌کنند که می‌تواند ناشی از شکاف طبقاتی باشد، کارشناسان علوم اقتصادی درصد برآورد هزینه‌هایی هستند که این پدیده بر جامعه وارد می‌کند و بالاخره مدیران و برنامه‌ریزان شهری در فکر طراحی و جایگزین کردن وسایلی هستند تا هم انگیزه‌های رفتاری‌های وندالیستی را کاهش دهد و هم در برابر این قبیل رفتارها مقاومت و استحکام بیشتری داشته باشد. این مقاله به بررسی نوع وندالیسم شهری براساس مقالات ارائه‌شده پرداخته است.

واژه‌های کلیدی: وندالیسم، تخریب اموال عمومی، رفتارهای اجتماعی.

۱. مقدمه

روانشناسان محیط‌نگر بر این باورند که انسان و محیط تأثیری متقابل بر یکدیگر دارند؛ به بیان دیگر، به همان اندازه که ما می‌توانیم محیط زندگی خود را دستخوش تغییر کنیم، عوامل محیطی نیز می‌توانند افکار و احساسات و رفتارهای ما را تحت تأثیر خود قرار دهند.

شاید برای هر فردی تاکنون بارها و بارها پیش آمده باشد که با ورود به یک محیط جدید، ناخودآگاه جریانی از افکار یا احساسات خاص به سراغش آمده و به تبع آن نیز به رفتاری خاص اقدام کرده باشد؛ مثلاً وقتی فردی برای بار اول وارد یک شهر می‌شود، با نگاهی گذرا به در و دیوار یا اماکن عمومی، وسایل نقلیه‌ی عمومی، مغازه‌ها و... درباره‌ی آن شهر و ساکنان‌اش برداشتی خاص در ذهنش شکل می‌گیرد و به دنبال آن، احساس ویژه‌ای در او ایجاد می‌شود. به همین دلیل امروزه یکی از مظاهر مدنیت و نشانه‌های بلوغ فکری و رفتاری شهروندان، حفظ سیمای ظاهری و مراقبت از اموال عمومی شهر است.

متأسفانه اگرچه در این سال‌ها سخن از شهر الکترونیکی و حمل‌ونقل پیشرفته و سریع و فرهنگ شهروندی مطرح می‌شود، شهرهای امروزی کشور به موازات افزایش و گسترش جمعیت و فضاهای کالبدی آن‌ها، با انواع مشکلات و آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی روبه‌رو هستند که آن‌ها را از لحاظ سلامت محیط و احساس امنیت جانی، مالی، تعاملاتی و فکری تهدید می‌کند. در این شرایط، توجه به نیازهای اساسی شهروندان در محیط‌های شهری و توجه به برطرف‌کردن مشکلات و معضلات شهری به‌منظور کاهش ناهنجاری‌ها و افزایش امنیت، از مهم‌ترین مسائلی است که همواره در کانون توجه مدیران و برنامه‌ریزان و طراحان شهری بوده است.

یکی از ناهنجاری‌هایی که بعضاً در خیابان‌ها و کوچه‌ها و فضاهای شهری می‌توان شاهد آن بود، رفتار ناپسند تخریب اموال عمومی یا «وندالیسم» است. در برخی مواقع تعدد مشاهده‌ی انجام این‌گونه رفتارها در انظار عموم باعث شده است که زشتی آن حس نشود؛ تا آنجا که حتی آن را تاحدودی طبیعی و قابل انتظار می‌پندارند؛ مثلاً وقتی

که فردی با مشت روی تلفن عمومی می‌کوبد یا هنگامی که شاخه‌ی درختی برای تهیه‌ی آتش در پارک شکسته می‌شود.

مطالعات انجام‌شده نیز نشان‌دهنده‌ی اهمیت یافتن مسئله‌ی وندالیسم در جامعه‌ی شهری ایران است. باوجود خسارات و زیان‌های ناشی از وندالیسم در فضاهای عمومی شهری کشور، آمار و اطلاعات کافی در این زمینه در دسترس نیست. براساس مشاهدات و بررسی‌های انجام‌گرفته، فضاهای عمومی شهر شیراز نیز با چنین مسائل و مشکلاتی روبه‌رو هستند که این نشانگر ضرورت و اهمیت توجه به این موضوع و بررسی آن است؛ چراکه فضاهای شهری، محیط مناسبی برای ارتکاب انواع جرائم به شمار می‌روند. دراین‌بین وندالیسم در زمره‌ی آن دسته از بزهکاری‌ها و انحرافات است که در جامعه نمود و ظهور یافته است. در همه‌ی شهرهای بزرگ، همه‌روزه می‌توان شاهد ویرانگری عمدی و رفتارهای غیرمسئولانه و ضداجتماعی وندالیستی بود که عمداً به تخریب و نابودی اموالی کمر بسته‌اند که متعلق به همگان است؛ ولی این مسئله را از آن رو باید مهم دانست که وندالیسم هم خسارت بعضاً هنگفتی بر بودجه‌ی عمومی کشور وارد می‌سازد و هم در برخی مواقع زندگی اجتماعی و حتی روزمره‌ی انسان‌ها را دچار اختلال می‌کند. آمار و اطلاعات ارائه‌شده از کشورها و مناطق مختلف حاکی از وسعت و شدت و تنوع وندالیسم در بخش‌های مختلف و خسارات و هزینه‌های مربوط به آن است.

۲. تعریف وندالیسم و پیشینه‌ی تاریخی آن

وندالیسم از واژه‌ی «وندال» گرفته شده است. وندال نام قومی از اقوام ژرمن اسلاو بوده است که در قرن پنجم میلادی، در سرزمین‌های واقع در میان دو رودخانه‌ی اودر و ویستول زندگی می‌کردند. آنان مردمانی بی‌تمدن و در حقیقت جنگجو و خونخوار و بی‌رحم بودند که به‌دفعات، به سرزمین‌های اطراف خود تجاوز می‌کردند و هر جا می‌رفتند، به تاراج و تخریب عمدی اموال و آتش‌زدن آبادی‌ها و روستاها، زمین‌های کشاورزی و خانه‌های مردم می‌پرداختند. وندال‌ها پیش از ورود به قاره‌ی آفریقا، مدتی

در جنوب اسپانیا اسکان یافتند. گفته می‌شود نام اندلس در اسپانیا برگرفته از نام وندلوسیا (سرزمین وندال‌ها) است. وندال‌ها در یک دوره‌ی زمانی، سرزمین‌های گل (فرانسه‌ی امروز) و اسپانیا را تحت سیطره‌ی خود داشتند و در این زمان به کشور روم حمله کردند و در چند سال، حوزه‌ی وسیعی شامل کارتاژ تا مدیترانه را تحت نفوذ خود قرار دادند. از آنجا که وندال‌ها در سال ۴۵۵ میلادی تحت فرمانروایی شاه گایسریک، شهر روم را ویران کردند، هنگام انقلاب فرانسه، واژه‌ی وندالیسم هم‌معنی با «ویرانگری»، وارد زبان فرانسه و دیگر زبان‌های اروپایی شد. روحیه‌ی ویرانگرانه‌ی این قوم سبب شده است که همه‌ی رفتارهای بزهکارانه‌ای را که به‌منظور تخریب اموال و اشیاء و متعلقات عمومی صورت می‌گیرد و نیز تخریب و نابودی آثار هنری و دشمنی با علم و صنعت و آثار تمدن را به وندالیسم تعبیر کنند (علیزاده، ۱۳۹۱).

در اغلب تعاریف ارائه‌شده درباره‌ی مفهوم وندالیسم در مباحث انحرافات و آسیب‌های اجتماعی، محققین و صاحب‌نظران از آن به‌منزله‌ی رفتار معطوف به تخریب و خرابکاری اموال و تأسیسات و متعلقات عمومی نام برده‌اند. به‌طور عموم لغت وندالیسم در قالب‌های گوناگونی تعریف شده است که به شرح زیر است:

وندالیسم^۱: به آن دسته از بزهکاری‌هایی گفته می‌شود که هدف اصلی در آن‌ها، ویرانگری عمدی و آگاهانه و خودخواسته‌ی اموال عمومی است. وندال‌ها کسانی هستند که به دلایلی، در برابر هر آنچه زیبا و کاربردی و متعلق به همه‌ی مردم است، نوعی گرایش تعمدی به رفتارهای نامسئولانه و تخریب‌گرایانه دارند. با وجود پیشینه‌ی کهن، واژه‌ی «وندالیسم» در کاربرد روان‌شناختی و جامعه‌شناختی، به تنازع بیمارگونه با نشانه‌های امروزی تمدن گفته می‌شود. مهم است بدانیم هر گاه فرد به تخریب اموال شخصی‌اش اقدام کند، به آن وندالیسم گفته نمی‌شود.

۳. علل شایع وندالیسم در ایران

امروزه پدیده‌ی تخریب اموال عمومی یا وندالیسم، از جنبه‌های مختلف بررسی

می‌شود؛ روانشناسان به علل روانی و تربیتی آن پرداخته‌اند، جامعه‌شناسان این پدیده را نوعی ناهنجاری اجتماعی تعریف می‌کنند که می‌تواند ناشی از شکاف طبقاتی باشد، کارشناسان علوم اقتصادی درصدد برآورد هزینه‌هایی هستند که این پدیده بر جامعه وارد می‌کند و بالاخره مدیران و برنامه‌ریزان شهری در فکر طراحی و جایگزین کردن وسایلی هستند تا هم انگیزه‌های رفتارهای وندالیستی را کاهش دهد و هم این وسایل در برابر این قبیل رفتارها مقاومت و استحکام بیشتری داشته باشد.

بررسی‌های روان‌شناسی و تربیتی نشان می‌دهد، وندالیسم غالباً ریشه‌ی اکتسابی دارد و از شرایط محیطی ناشی می‌شود. نوجوانان و جوانان، متهمان اصلی این نوع رفتارهای خرابکارانه هستند و وضعیت اجتماعی شهرها نظیر سطح درآمد، تسهیلات رفاهی و معیشتی، محرومیت‌های طبقاتی، مهاجرنشینی و... وقوع آن را تشدید می‌کند.

علل وقوع وندالیسم مجموعه‌ای به‌هم‌تنیده از عوامل فرهنگی و اجتماعی می‌باشد که در جامعه معضل بیکاری و پر نشدن اوقات فراغت و تخلیه نشدن هیجان‌ات روحی نوجوانان، مهم‌ترین آن‌هاست. نقش رسانه‌ها و مراکز فرهنگی و آموزشی نظیر دانشگاه‌ها و مدارس و... در جامعه‌پذیری جوانان و جلوگیری از بروز وندالیسم بسیار مؤثر است. شرایط فرهنگی جامعه نشان می‌دهد، هر جا که رسانه‌ها دست‌به‌کار شده‌اند و برای فرهنگ‌سازی به‌صورت جدی برنامه‌ریزی و عمل کرده‌اند، نتایج مطلوبی حاصل شده است. اطلاع‌رسانی درباره‌ی علل و نتایج و تبعات فردی و اجتماعی وندالیسم، یک ضرورت جدی محسوب می‌شود و می‌توان انتظار داشت افزایش آگاهی‌ها به کاهش مخاطرات و آسیب‌ها در این حوزه بینجامد.

از میان علل شایع وندالیسم که در جوامع بشری شناخته شده‌اند، برخی از آن‌ها که در جامعه نقشی جدی و پررنگ دارند به شرح زیرند:

۱-۳. عوامل فردی روانی‌زیستی مؤثر بر وندالیسم

۱. هیجان‌ات روحی: دلیل وندالیسم هرچه باشد، در شکل نهایی از یک هیجان روحی ناشی می‌شود که به صورت عصبانیت، پرخاشگری، عصبان جمعی و خودنمایی،

به تخریب می انجامد. کاهش هیجانات نامطلوب و هدایت و تخلیه‌ی بخشی از آن که به اقتضای سن و موقعیت فردی و اجتماعی و فشارها و ناملایمات زندگی روزمره به وجود می‌آید، یکی از وظایف مهم دولت‌ها و نهادهای حکومتی است. در واقع این رفتار اظهار اعتراض افراد به چیزی است که به دست نیاورده‌اند و با تخلیه‌ی هیجانی همراه است. می‌توان گفت حسن این اعمال این است که افراد به جای خودآزاری یا دگرآزاری، به شیء آزاری می‌پردازند و این سبب می‌شود که درگیری‌های بین فردی کاهش یابد.

۲. خودنمایی: خودنمایی در گروه دوستان نیز در این حوزه، آسیبی جدی است و بسیار پیش می‌آید که عده‌ای از محصلان سوار بر اتوبوس به پاره کردن روکش صندلی‌ها می‌پردازند یا در ایستگاه اتوبوس شیشه‌های جداره‌ی سرپناه را می‌شکنند تا قدرت بازو و جسارت خود را به رخ همسالان بکشند و جلب توجه و خودنمایی کنند. رهاشدن انرژی عقده‌های سرکوفته‌ی خانوادگی و اجتماعی و ناکامی‌های فردی و جمعی و محرومیت‌های فرهنگی را نیز می‌توان در این حوزه بررسی کرد و البته به بحث و دقت نظر در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی توده‌های مردم و طبقات جامعه نیاز دارد.

۲-۳. عوامل خانوادگی مؤثر بر وندالیسم

۱. تنبیه و شدت عمل بیش از حد و سختگیری افراطی: تنبیه و شدت عمل و سخت‌گیری‌های افراطی که از سوی والدین در خصوص فرزندان اعمال می‌شود، باعث می‌شود که جوانان، از والدین خود طرد شوند و نیازهای اساسی آن‌ها نادیده گرفته شود و به احساسات و عواطف آن‌ها توجه نشود. طردشدن جوان یا فرزند از خانواده، باعث می‌شود که او با کمترین هزینه یا کمترین محبت از طرف دیگران و گروه‌های نابهنجار جذب شود.

۲. زیاده‌روی در ابراز مهر و محبت و مراقبت و محافظت بیش از اندازه: مهر و محبت بیش از اندازه که معمولاً از سوی مادران اعمال می‌شود، به رشد نیافتگی طبیعی

فرزندان منجر می‌شود و باعث می‌شود آن‌ها اعتماد به نفس شخصی نداشته باشند و پیوسته به والدین متوسل شوند. با توجه به این که کودک در این گونه خانواده‌ها هیچ گونه محدودیتی را نمی‌چشد، توان مقابله با مشکلات زندگی در خود نمی‌یابد؛ در نتیجه اگر فرزند در جامعه یا در کنکور یا مسائلی از این قبیل، دچار شکست شود یا آن طور که باید مطابق میل خانواده عمل نکند و به نتیجه نرسد، دچار انواع ناراحتی‌های روحی و روانی و اجتماعی خواهد شد. به همین دلیل باید همراه با مهرورزی و محبت، روی پای خود ایستادن و اعتماد به نفس را نیز به فرزند آموزش داد.

۳. توقعات نامعقول و انتظارات نابه جا از فرزندان: انتظارات والدین باید متناسب با توانایی‌های فرزندان باشد. اگر والدین توقعات بیش از حد و نامعقولی از نوجوانان خود داشته باشند، باعث می‌شود که فرزندان آن‌ها از نظر رشد در زمینه‌های مختلف تحصیلی و دیگر زمینه‌ها و نیز عزت نفس در سطح نامطلوبی قرار گیرند.

۴. نظم و انضباط نامعقول و افراطی: نظم و انضباط همچنان که لازمه‌ی پیشرفت هر جامعه‌ای است برای هر خانواده نیز همین حکم را دارد؛ منتها هنگامی که از حد متعادل خود خارج می‌شود، آثار زیانباری به بار خواهد آورد و مانع رشد و تعالی خواهد شد. انضباط خشکی که گاهی از سوی والدین به فرزندان تحمیل می‌شود، به ایجاد محرومیت‌ها و ناکامی‌های غیراصولی برای کودک منجر شده، کانون خانواده را سرد و ازهم گسیخته می‌کند. فضای تهدید و ترس، امنیت فرزندان را سلب می‌کند و از لحاظ عاطفی وضعیت نابهنجاری برای آنان به وجود می‌آورد. البته در مقابل، در خانواده‌هایی نیز که هیچ گونه نظم و انضباطی حاکم نیست و والدین، فرزندان خود را در آزادی و بی‌قیدوبندی رها می‌کنند، نابهنجاری‌هایی به وجود می‌آید و در این حالت نیز شخص، شخصیتی خودمدار و خیره‌سر خواهد یافت که به خود اجازه می‌دهد به دیگران تعرض کند و به آن‌ها آزار برساند.

به طور کلی می‌توان گفت که اگر کودک در محیط پرخصومت زندگی کند، یاد می‌گیرد که ستیزه‌جویی کند و اگر کودک در محیطی زندگی کند که مدام حس

شرمندگی در او ایجاد شود، می‌آموزد که احساس گناه کند؛ اگر کودک در محیطی زندگی کند که بردباری در آن وجود داشته باشد، یاد می‌گیرد صبور باشد؛ اگر در محیط امیدوارکننده زندگی کند، اعتمادبه نفس را می‌آموزد؛ اگر در محیطی زندگی کند که تحسین شود، قدردانی را یاد می‌گیرد؛ اگر در محیطی منصفانه زندگی کند، عدالت را می‌آموزد و اگر در محیط امن زندگی کند، باایمان می‌شود؛ پس می‌توان نتیجه گرفت که وندالیسم، «تخریب اموال»، مانند همه‌ی رفتارهای ناهنجار دیگر، از عوامل رفتاری آسیب‌زای خانواده سرچشمه می‌گیرد. مخصوصاً اگر کودک در محیط خانوادگی همراه با خشونت زندگی کند، یاد می‌گیرد که ستیزه‌جویی کند و می‌توان گفت ستیزه‌جویی و وندالیسم ابتدا در محیط خانواده آموخته می‌شود (علیزاده، ۱۳۹۱)

۳-۳. عوامل اجتماعی موثر بر وندالیسم

۱. تضاد طبقات: وندال‌ها به طبقه‌ی خاصی تعلق ندارند و تنها در محدوده‌های مشخص از شهرها به خرابکاری نمی‌پردازند. یک خرابکار اعمال ناهنجار خود را در همه جای شهر به نمایش می‌گذارد و محدودیتی قائل نمی‌شود. با این حال، می‌توان ادعا کرد وجود خرده‌فرهنگ‌ها و مهاجرنشینی در یک محدوده‌ی مشخص شهری، به افزایش وندال‌ها و وندالیسم در آن قسمت کمک می‌کند. در حقیقت طبقات مختلف اجتماعی و افزایش فاحش فاصله‌ی میان طبقات، خاستگاه عمده‌ی وندالیسم محسوب می‌شود. هنگامی که یک جامعه دچار تضاد و اختلاف طبقاتی می‌شود، تفاوت‌های پنهان در لایه‌های درونی زندگی نظیر تربیت خانوادگی و نگرش فردی و اختلاف شئون اخلاقی و عقیدتی، در ظاهری آشکار و کاربردی تجلی می‌یابد و به حوزه‌های ملموس زندگی و رفتار اجتماعی کشیده می‌شود. اختلاف طبقاتی نوعی بی‌عدالتی و خصومت را در جامعه القا می‌کند که برتری‌های شهروندی را بر نمی‌تابد. مفاهیمی نظیر تقسیم شهر به بالا و پایین و وجود حاشیه‌نشینی در شهرهای بزرگ، از تفاوت در بهره‌مندی‌های شهروندی و تسهیلات رفاهی زندگی اجتماعی حکایت می‌کند و منبعی برای تولید رفتارهای خصمانه و عصیانگری طبقاتی می‌شود. در چنین حالتی، سازه‌های

موجود در مناطقی که به سکونت طبقات مرفه اختصاص دارند یا وسایلی که برای ارائه‌ی تسهیلات شهری بیشتر در این قسمت‌ها نصب می‌شوند، بیش‌ازپیش در معرض تخریب قرار می‌گیرد و نقش عقده‌ها و تضادهای طبقاتی پررنگ‌تر می‌شود.

۲. تربیت اجتماعی: نظام تربیتی جامعه، از کارکردهای فنی، اخلاقی، تاریخی و قانونی آن نشأت می‌گیرد و حاصل می‌شود. ضعف این نظام به‌راستی بزرگ‌ترین نارسایی یک جامعه محسوب می‌شود که چهره‌ی حال و آینده‌ی آن را مخدوش می‌کند و حیات اجتماعی اعضای آن را به مخاطره می‌افکند. توجه به این نکته که تمدن‌های شهری بستری برای تجلی ماهیت متغیر زندگی مدرن امروزی هستند و شهرهای جامعه‌ای که یاد ندهد و یاد نگیرد، محکوم به نابودی‌اند، ضرورت‌های آموزش‌های محیطی و کارکردهای تعلیم اجتماعی را آشکار می‌کند. بی‌ارزش دانستن اموال و منافع عمومی، مهم‌ترین آسیب این حوزه است که در ناپختگی فردی و ضعف‌های فرآیند اجتماعی شدن در مرحله‌ی عمل و فقدان آموزش و اطلاع‌رسانی درباره‌ی محیط ریشه دارد.

۳-۴. عوامل اقتصادی مؤثر بر وندالیسم

۱. مالیات و خدمات: نظریه‌های کلاسیک مالیات که تا امروز نیز کاربرد دارند و اساس و پایه‌ی ارائه خدمات مطلوب و به‌روز به شهروندان محسوب می‌شوند، بر ایجاد یک نوعی توازن ملموس و ذهنی میان اخذ مالیات و ارائه‌ی خدمات تاکید می‌کنند. در حقیقت میان این دو شاخصه، باید رابطه‌ی معناداری وجود داشته باشد و یک راهکار اساسی این است که مالیات شهروندان به‌طور مستقیم و غیرمستقیم، برای ارائه‌ی خدمات صرف شود و برعکس آن، پولی غیر از مالیات برای ارائه‌ی خدمات هزینه نشود. در چنین حالتی، شهروندان می‌پذیرند و به‌عینه مشاهده می‌کنند که خدمات شهری نتیجه‌ی مالیاتی است که خودشان می‌پردازند و بالطبع در مقابل حفظ و صیانت از سازه‌های ارائه‌کننده‌ی این خدمات مسئولیتی دو چندان بر دوش خود احساس می‌کنند.

۲. **ضعف در اعمال قانون:** درباره ی تخریب اموال عمومی، قوانین مفصلی وجود دارد؛ برای مثال، قانونگذار برای برخی انواع وندالیسم تا ۱۰ سال مجازات حبس در نظر گرفته است. مشکل اینجاست که این قوانین به گونه‌ای جامع و مانع و به صورت گسترده اعمال نمی‌شود. (مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲)

از میان علل شایع وندالیسم که در جوامع بشری شناخته شده‌اند، برخی از آن‌ها که در جامعه‌ی ما نقشی جدی و پررنگ دارند عبارتند از: تضاد طبقاتی، تربیت اجتماعی، هیجانات روحی (عصبانیت، پرخاشگری، عصیان جمعی و خودنمایی)، ضعف در اعمال قانون و وجود ذهنیت نبود تناسب بین مالیات اخذشده و خدمات ارائه‌شده.

۴. انواع وندالیسم

به‌طور کلی وندالیسم را می‌توان به دو صورت مشاهده کرد:

- وندالیسمی که در آن برنامه و هدف مشخصی دیده می‌شود و غالباً نیز گروهی انجام می‌شود؛
- وندالیسمی که در آن برنامه و هدف مشخصی دیده نمی‌شود و غالباً به شکل فردی صورت می‌گیرد.

۵. ویژگی‌های رفتار وندالیستی

- اگر چه وندالیسم به مفهوم تخریب اموال عمومی است، باید دانست رفتاری را می‌توان وندالیسم دانست که ضمن داشتن جنبه‌های خشونت و تخریب، ویژگی‌های زیر را نیز داشته باشند:
- صدمه به چیزهایی صورت گیرد که متعلق به دیگران است، نه متعلق به شخص تخریب‌گر؛
 - صدمه به اموال عمومی؛
 - مسئولیت خسارات وارده و جبران آن به‌عهده‌ی خسارت زنده باشد.

۶. ویژگی‌های افراد وندال

نتایج به دست آمده ضمن حمایت از یافته‌های پیشین، نشان‌دهنده آن است که وندال‌ها یک تیپ یا گروه بزهکار واجد ویژگی‌های فردی، شخصیتی، خانوادگی، اعتقادی و رفتاری مختص به خود هستند که آن‌ها را از افراد غیروندال متمایز می‌سازد. وندال‌های تحت مطالعه، عواملی نظیر انتقام‌جویی، ابراز خشم و تنفر، نارضایتی در اثر اجحاف و احساس ناکامی (۴۳ درصد)، خودنمایی و خودابرازی و خوداثباتی (۲۳ درصد)، تفریح و بازی (۱۴ درصد)، مبارزه با نظم موجود در جامعه (۱۲ درصد) و کسب حیثیت و قدرت و اعتبار در گروه (۸ درصد) را عمده‌ترین انگیزه‌های رفتاری خود ذکر کرده‌اند. (سازمان زیباسازی شهرداری تهران، ۱۳۹۲)

۷. راهکارهای پیشگیری از وندالیسم

سقراط، فیلسوف یونانی، می‌گوید: «ما نایستی با افراد ناهنجار با خشونت رفتار کنیم؛ بلکه باید به آن‌ها بیاموزیم که به چه ترتیب از ارتکاب بزه خودداری کنند؛ زیرا ناهنجاری، ثمره‌ی نادانی و جهل است و تعداد بی‌شماری از افرادی که از بداقبالی نتوانسته‌اند معرفتی کسب کنند، مرتکب آن می‌شوند» (سازمان زیباسازی شهرداری تهران، ۱۳۹۲).

مقابله با وندالیسم به تدابیر ویژه‌ای نیاز دارد که اغلب با کارآمدی کارکردهای جامعه‌ی شهری در ارتباط است. افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها، درونی‌کردن فرهنگ شهروندی، آموزش و نمایش روابط دوستانه در محیط‌های شهری و برنامه‌ریزی مدیریتی، تعدادی از راهکارهای آزموده‌شده برای کاهش وندالیسم هستند.

یک محقق با مرور مطالعات صورت‌گرفته در سال ۱۹۹۲، اعلام کرد پیشگیری از پدیده‌ی وندالیسم در شهرها اغلب مبتنی بر دو دیدگاه است:

- مؤلفه‌های موقعیتی که به بررسی زمینه‌های بروز وندالیسم در محیط فیزیکی

شهر توجه دارد؛

• مؤلفه های انگیزشی که به بررسی ویژگی های شخصیتی و نظام ارزشی فرد می پردازد.

به همین خاطر است که برای مقابله با وندالیسم، هم باید به طراحی و مکان یابی وسایل و امکانات شهری توجه داشت و هم به آموزش شهروندان و اندیشیدن تدابیر روان شناختی، برای اصلاح رفتارهای ضداجتماعی و ندال ها مبادرت ورزید. علاوه بر این، جامعه شناسان نیز فقط به شناسایی و تعریف وندالیسم نپرداخته اند؛ بلکه با توجه به اهمیت این موضوع، راهکارهایی را مطرح کرده اند.

جامعه شناسان شهری در این باره بیشتر به ایجاد بسترهای رفتاری و اجتماعی و سلب انگیزه های واکنش های تخریبی اشاره دارند و برای ایجاد چنین بستری نیز بیش از هر عامل دیگر، بر رفع و حذف بی عدالتی و نابرابری ها در ساختار نظام های اجتماعی تأکید می ورزند.

به هر حال، در حیطه ی عملکردی مدیریت های شهری برای رویارویی با نتایج وندالیسم، انجام و تحقق فعالیت های زیر توصیه شده است:

• شناخت علت ها و ریشه های اقدام تخریبی و تعیین برنامه و راهکار برای رفع آن ها. بدون شک شناخت ریشه ها و علل زیربنایی هر رفتار مجرمانه و نادرست، نقش مهمی در برنامه ریزی های آموزشی و اصلاحی برای تغییر آن رفتارها دارد.

• بهبود استانداردهای زندگی شهری در تمامی مناطق و محلات شهری و به ویژه در مناطق و محلات محروم.

• از بین بردن نشانه های تبعیض در مناطق مختلف شهری، کمک می کند تا احساس ناکامی و اجحاف در شهروندان و به خصوص نوجوانان و جوانان که سرشار از هیجان و انرژی می باشند و آماده ی تخلیه ی هیجانی هستند، کاهش یابد و آن ها بتوانند از امکانات مورد نیازشان، در محل زندگی خود نیز بهره مند شوند.

• ایجاد اعتماد و باور عمومی به فعالیت های مدیریت شهری. شهروندان باید به طور مستمر و از طریق منابع معتبر، در جریان اقدامات و فعالیت های مدیریت شهری از قبیل، هزینه های عمرانی و فرهنگی و... قرار گیرند تا جای هیچ گونه شک و تردید در ذهن آنان باقی نماند.

• برنامه ریزی برای ایجاد انگیزه و جلب مشارکت مردمی در فعالیت های

اجتماعی. اگر شهروندان در محیط شهری، خود را سهیم بدانند و مدیریت شهری نیز زمینه‌های جلب مشارکت آنان، به‌ویژه جوانان، را فراهم کند، طبعاً مردم نیز در مراقبت از اموال عمومی مشارکت فعالانه‌تری از خود نشان خواهند داد. در ارتباط با این موضوع، طی یک مطالعه‌ی داخلی، مشخص شده است بهترین راه مقابله با وندالیسم میراث فرهنگی، مشارکت مردم و افزایش دانش و آگاهی آن‌ها درباره‌ی تاریخ و هویت محله و منطقه‌ی خود است؛ همچنین حساس کردن یاوران شورا می‌تواند راهی به‌منظور انتقال حساسیت به مردم محل باشد.

• ارائه‌ی آموزش‌های لازم به اقشار و گروه‌های مختلف شهرنشین با استفاده از کتاب‌های درسی و آموزشی، رسانه‌های گروهی، همایش‌ها و مجامع و... فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ که در مناطق مختلف شهری از سوی شهرداری‌ها اداره می‌شوند، بهترین راه برای انتقال آموزه‌های شهرنشینی و آشناکردن مردم با حقوق و وظایف شهروندی‌شان است. استفاده از مربیان باتجربه و کارشناسان شهرداری‌ها و سازمان‌های مرتبط، می‌تواند شهروندان را با ملزومات زندگی شهری آشنا سازد.

• ایجاد فضاهای مطلوب و مناسب در مناطق مختلف شهر، برای تخلیه‌ی هیجانی نوجوانان و جوانان. متأسفانه در برخی از شهرها، نوجوانان از داشتن زمین‌های بازی و تفریح و ورزش محرومند؛ به همین دلیل هیجان خود را به شکل ناسالم و در قالب رفتارهای وندالیستی در سطح شهر به نمایش می‌گذارند.

همچنین به‌منظور کاهش رفتارهای وندالیستی، راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. در نظر گرفتن استحکام و شکل فیزیکی مناسب در ساخت سازه‌ها و فضاهای

شهری؛

۲. مکان‌یابی دقیق و مناسب تجهیزات، به‌منظور کاستن از امکان دسترسی و ندال‌ها؛

۳. توسعه‌ی آموزش و اطلاع‌رسانی درباره‌ی موضوع وندالیسم؛

۴. توسعه‌ی آسایش محیطی از طریق اقدامات لازم برای کاهش انواع آلودگی‌های

محیطی اعم از آلودگی دیداری (اغتشاش بصری)، آلودگی نمادی (اطلاعات محیطی) و خوانایی؛ آلودگی نور (تاریکی) و نیز آلودگی صوتی؛

۵. توجه به مسائل زیباشناسی در ساخت اموال و احداث اماکن؛

۶. افزایش نظارت و کنترل اجتماعی در اماکن عمومی؛

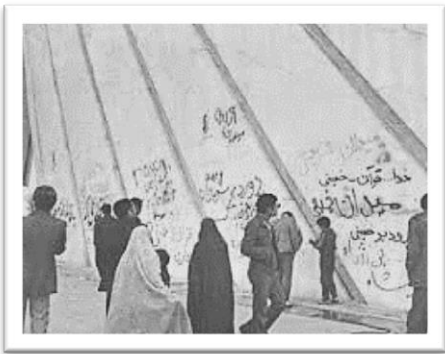

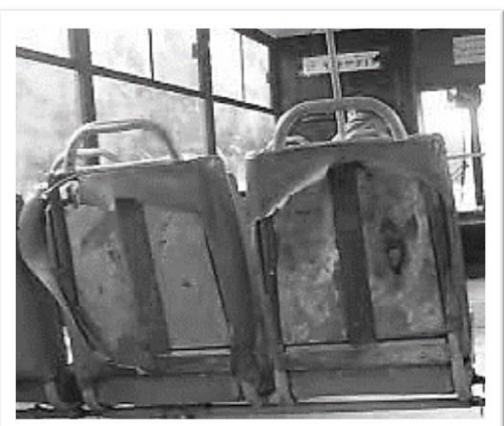
۷. افزایش احساس مسئولیت‌پذیری در بین تمامی شهروندان برای جلوگیری از رفتارهای وندالیستی دیگران.

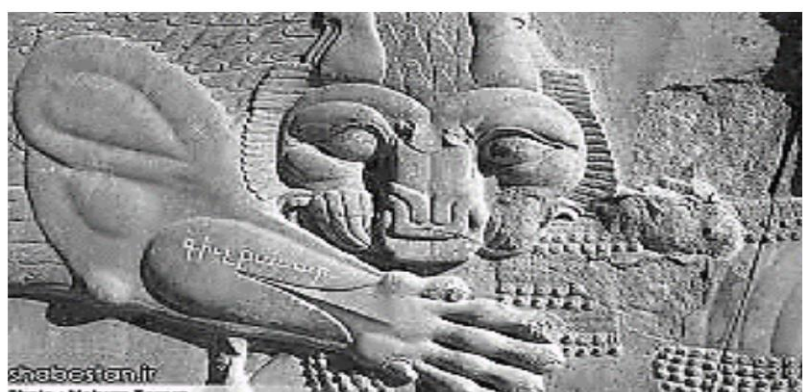
۸. نتیجه‌گیری

برای کاهش رفتارهای وندالیستی، چاره‌ای جز همسویی نهادهای آموزشی، فرهنگی، مذهبی، رسانه‌ها و مهم‌تر از همه خانواده، با مدیریت شهری نیست.

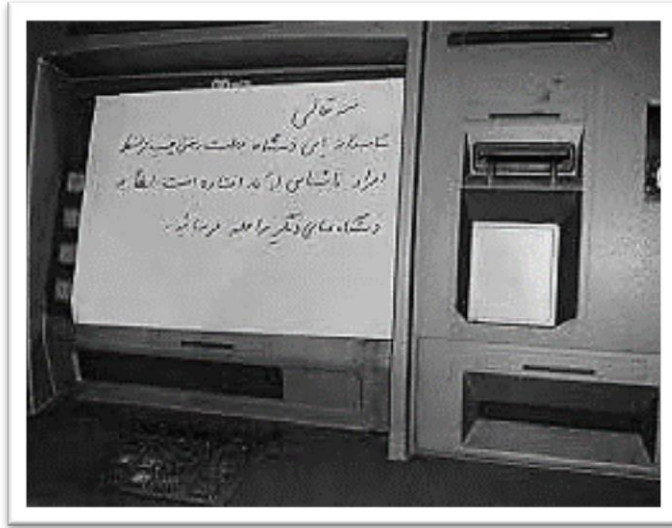

منابع

۱. پرویز علیزاده (۱۳۹۱). بررسی دلایل گرایش جوانان به وندالیسم. معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان آذربایجان غربی و همکاران.
۲. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی. (۱۳۹۲). بررسی عملکرد شهرداری تهران و نقش مشارکت اجتماعی در حوزه مدیریت آسیب‌های اجتماعی شهری، گزارش شماره ۱۹۱، شهریور ماه.
۳. سازمان زیباسازی شهرداری تهران. (۱۳۹۲). وندالیسم در شهر. ماهنامه پیام سبز، خردادماه.

